

Resensie

- Schoeman, Karel. 2002. **The Griqua Captaincy of Phillipolis, 1826-1861**. Pretoria : Protea Book House.
(*Hans du Plessis*) 353

Resensie

'n Stuk saamleef met die Griekwa-mens

Schoeman, Karel. 2002. *The Griqua Captaincy of Phillippolis, 1826-1861*. Pretoria : Protea Book House. 308 p. Prys: R180.00. ISBN 1-919825-39-8.

Resensent: *Hans du Plessis*
(ATKV-skryfskool van die PU vir CHO)

Oor die geskiedenis van die Griekwas is daar nog min werklik indringende historiese navorsing gepubliseer. Eintlik is daar bitter min goeie navorsing oor die geskiedenis van die sogenaamde Basters, wat die sentrum van die Kaapkolonie veral teen die einde van die agtiende eeu begin verlaat en dieper die binneland van Suider-Afrika indring. Die vroeë geskiedenis van die Koi en die blankes en die swart Suid-Afrikaanse inwoners is redelik wyd beskrywe. Hierdie nuwe historiese werk van Karel Schoeman is die eerste omvattende beskrywing van die Griekwas.

Afgesien daarvan dat Schoeman die eerste volledige oorsig van die ontstaan en verloop van die Griekwas gee vanaf die agtiende eeu tot byna aan die einde van die negentiende eeu, is dit myns insiens veral belangrik dat hy die Griekwas plaas as groep binne die groter groep wat in daardie tyd as *Basters* bekend gestaan het. Schoeman gebruik die term *Baster* as sambreelterm vir 'n groot groep Suid-Afrikaners wat teen 1800 die binneland van Suider-Afrika intrek. Onder hierdie oor-koepelende term verstaan hy in die eerste plek die *Baster-Hottentotte*, wat dui op 'n groep van Koi- en slawe-oorsprong, en die *Basters* wat weer dui op 'n groot groep met 'n herkoms saamgestel uit wit en Koi. Dit is dan veral hierdie groep *Basters* wat verder in Schoeman se boek aandag kry. Die Griekwas vorm een van die subgroepe van die *Basters*. Ander groepe sou die *Basters* en die *Koranna* insluit. Dit is egter van die uiterste belang dat Schoeman (p. 102) aantoon dat die subgroepe van die *Baster*groep eintlik maar 'n blote gradering van die vlakke van akkulturasie van oorspronklike Koi-gemeenskappe aandui. 'n Mens sou dus eweneens kon argumenteer dat die Griekwas maar een van die groepe *Oorlams* is wat op 'n skaal van akkulturasie as subgroep

onderskei kan word. So sou hedendaagse groepe, soos die Rehobothbasters, die Basters van Mier of Rietfontein, die Griekwas, die Topnaars of watter groep ook al, geplaas kon word op die akkulturasieskaal. Trouens: as 'n mens die totale nieswart bevolking van Suid-Afrika in berekening bring, is die verskil tussen Afrikaner en Griekwa niks meer (en niks minder nie) as 'n blote plek op die skaal van geakkultureerde Koi, Europeër en Oosterse slaaf.

Teen hierdie breër agtergrond maak Schoeman se historiese oorsig van die Griekwas nog meer sin. Vir die eerste keer word die ontwikkeling van hierdie groep duidelik uiteengesit. Dit word ook duidelik hoe die Griekwas veral sedert 1800 ooswaarts al verder langs die Oranjerivier versprei en eers in Griekwastad in die eerste kwart van die negentiende eeu vestig en later teen 1825 in Phillippolis, en dan in die sestigerjare van die negentiende eeu tot in die huidige Kokstad.

Die invloed van die sendelinge van die Londense Sendinggenootskap op alle vlakke van die Griekwa-gegemeenskap word duidelik uit hierdie indringende werk van Schoeman. Die boek gee ook 'n baie interessante perspektief op die vroeë vestiging van mense in die Transgariep: hoe die Griekwa die landstreek bewoon deur die San te verdryf en hoe die Griekwa weer grond moet verkoop om die toenemende invloed van wit boere te ontkom.

Schoeman gee in hierdie werk vir die leser 'n deeglike insig in die verloop van die Griekwageskiedenis in die negentiende eeu, maar daar word ook op die tipiese deeglike Schoeman-manier aandag geskenk aan die mense self. Dit is dus juis meer as 'n blote feitelike oorsig, dit word 'n stuk saamleef met die Griekwamens van daardie tyd.

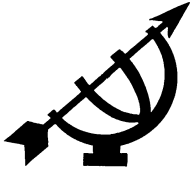
En dit beredeneer Schoeman uiteindelik baie duidelik: die Griekwas was toe al Afrikaans, al sou baie van hulle nog die oorspronklike Koi-Koi-taal, Xiri, kon praat. Selfs die Britse sendelinge moes in Afrikaans (ek sou dit teen 1800 nie meer Nederlands noem nie) preek (p. 107).

Hierdie boek van Karel Schoeman gee wat my betref weer 'n baie nodige, nuwe perspektief op die geskiedenis van daardie deel van die Suid-Afrikaanse samelewing van die negentiende-eeuse sentrale Suid-Afrika wat in die geskiedskrywing van die twintigste eeu, veral in Afrikaans, totaal afgeskeep is. Ook handel die werk oor 'n groep Suid-Afrikaners wat 'n groter rol in die verloop van die Suid-Afrikaanse geskiedenis gespeel het (en nog kan speel) – as wat die wit perspektiewe van die geskiedskrywing van die vorige eeu veronderstel.

Ek moet sê, ek mis by Schoeman 'n verwysing na Samuel Halford, se *The Griquas of Griqualand: a historical narrative of the Griqua people*;

their rise, progress, and decline, en beslis ook M.C.J. van Rensburg (projekleier) se omvattende RGN-verslag van meer as 'n 1000 bladsye: *Die Afrikaans van die Griekwas in die tagtigerjare*.

Hoe ook al: enige mens wat belangstel in die Griekwas of in die geskiedenis van Suid-Afrika in die negentiende eeu, sal nie sonder hierdie deeglike nuwe werk van Schoeman kan klaarkom nie.

Boekaankondiging

**Mijnhardt, C.F., hersien & uitgebrei deur Mijnhardt, F.A. 2002.
Afrikaanse Bybelkonkordansie (vir die Ou en Nuwe Vertaling).
Wellington : Lux Verbi.BM. Prys: R349,95.**

Ds. C.F. Mijnhardt se Afrikaanse Bybelkonkordansie wat byna 70 jaar gelede vir die eerste keer verskyn het, beleef nou sy negende uitgawe! Van sy beskeie begin in 1934 het dié gewilde konkordansie (vir sowel die Ou Vertaling en Hersiening van 1957 as vir die Nuwe Vertaling van 1983) gegroei tot 'n standaardnaslaanwerk vir Bybelleesers, predikante en almal wat 'n studie van die Bybel maak.

Hierdie negende uitgawe bevat ongeveer 200 000 teksverwysings wat elkeen voorsien is van 'n kernagtige, maar sinvolle aanhalingsgreep waaruit die teksverband afgelei kan word.

Afgesien van die konkordansiegedeelte is daar ook waardevolle registers van die planteryk, diere, edelgesteentes, mate, gewigte en munte, tye en maande wat in die Bybel gebruik word. Die boek word afgesluit met tekstuele groeperings van 'n aantal leerstukke van die Bybel.